

**Ethica Amoris, Sive Theologia Sanctorum, Magni
Præsertim Augustini, Et Thomæ Aquinatis**

Circa Universam Amoris & Morum Doctrinam, Adversus Novitias Opiniones
Strenuè propugnata, Et In Materiis Principaliter Hodie Controversis
Fundamentaliter discussa

De Externis Regulis Amoris Et Morum, Legibus Utique, ac Præceptis
Virtutum Theologicarum, & Cardinalium, necnon Decalogi & Ecclesiae -
Libros Vndecim Complectens

Henricus, de Sancto Ignatio

Leodii, 1709

Pars Quarta. Amor parentibus obsequiosus. Ad quartum Decalogi
præceptum: Honora patrem & matrem, &c.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73203](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73203)

rentibus nubentem mortaliter peccare: cum in re gravi contraveniat præcepto divino de parentum veneratione. Ita etiam tradunt apud ipsum Sotus, Navarrus, Medina, Henriquez, Cardinalis Bellarminus, Petrus Ledesma, estque sententia ista communis Theologorum & Jurisperitorum, ipso teste. Nec certè leve peccatum censeri debet, quod Ecclesia semper detestata fuit.

108 Prorsus ergo rejiciendum, quod Tamburinus l. 5. in Decal. c. 2. §. 3. n. 5. novitiâ singularitate dicere ausus est: probabile esse, & tutum, quod filii possint matrimonium inire, etiam cum indignis, absque consensu parentum, imò ipsi dissentientibus. Novitiâ (inquam) singularitate, quippe quæ communi tam veterum quàm recentiorum Theologorum consensui repugnat, sicut & rationi naturali. Contrariam namque sententiam suaderi & civili,

& naturali ratione, Imperator Justinianus scribit Institur. l. 1. tit. 10.

Nec minùs improbandum, quod n. 6. addit: Si stavit Evaristus Papa, ut pro nuptiâ, legitime utique, seu licite, nequaquam habeatur puella, quam pater ipse non desponsat. Si Leo Pontifex, & Ambrosius aiunt, non esse virginalis pudoris, maritum eligere, sed judicium parentum esse expectandum. Si etiam in sacris Scripturis parentibus tribuitur hoc munus. Si S. Paulus expressè hoc docet, à parentibus tradendas esse filias nuptiis. Si multa sanctorum Scripturarum exempla id manifestè demonstrant. Respondeo cum Sanchez, inde probari, quod esset honestum, ejusmodi consilium à parentibus exquirere; non quòd mortale peccatum esset secus facere. Contrarium namque satis constat ex supradictis.

P A R S V.

Amor justus erga proximi vitam.

Ad quintum Decalogi præceptum: Non occides.

Dicitur Deum & parentes, cæteros etiam proximos, sicut nosipsum, jubemur diligere; ipsis proinde nullum malum velle, multò minùs inferre, maximè mortem. Quæ quia inter corporalia mala primum ac principale est, primo loco prohibetur his verbis: *Non occides*. A quo malo ut discipulos suos Salvator longius averteret, securim ad radicem apposuit, dicens: *Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos*. Nec proximi dumtaxat occisionem; imò & odium, & iram, & vindictam, & impatientiam prohibuit, mansuetudinemque præcepit, dicens: *Audistis, quia dictum est antiquis: Non occides, qui autem occiderit, reus erit iudicio. Ego autem dico vobis: quia omnis, qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio. Qui autem dixerit fratri suo, raca, reus erit concilio. Qui autem dixerit, fatue, reus erit gehenna ignis*. Matth. 5. Et iterùm: *Audistis quia dictum est, oculo pro oculo, dentem pro dente. Ego autem dico vobis, non resistere malo; sed si quis te percusserit in dexteram maxillam tuam, præbe illi & alteram. Et ei qui vult tecum iudicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium. . . . Audistis quia dictum est: Diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum. Ego autem dico vobis: Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, & orate pro persequentibus & calumniantibus vos, &c. Enimverò charitas patiens est, benigna est. . . non irritatur, non cogitat malum. Per consequens non reddit malum pro malo, sed vincit in bono malum.*

CAPUT I.

Necessitatem recurrendi ad tritam Majorum

viam, Sanctorumque Theologiam, pro rectâ Decalogi intelligentia, demonstrant horrenda novaurientium Casuistarum de homicidio dogmata.

Recte Sinnichius in Saüle suo observat, in hujus præcepti explicatione nihil nisi exoticum expectari posse ab iis, qui præcedentia quatuor præcepta tam enormiter laxarunt, quique cum Apologista Casuistarum pag. 17. existimant, privatos (perinde ut Reges, supremoque Magistatus) solo rationis naturalis lumine discernere posse, quando liceat, vel non liceat occidere proximum. Immemores utique plagiarum ingentium, quas in nobis caulavit originale peccatum, immemores tenebrarum plusquam Ægyptiacarum, quibus obscuratus est intellectus, offuscata ratio, totus homo vulneratus, corruptus, excæcatus, infinitis erroribus obnoxius.

Mirandum profectò, multùmque mirandum, novitios Scriptores (quos in comparatione aquilarum irreverberato visu solem inventum, Anselmus l. de Incarn. Verbi c. 2. non dubitat vespertilionibus & noctuis comparare) post tot errorum experientiam, tantam adhuc in visa sibi ratione naturali habere fiduciam, ut eâ duce, neglectâ Sanctorum autoritate, inveniendam à se veritatem putent. An non Isidorus Pelusiota l. 4. epist. 127. animales, spiritum non habentes appellat eos, qui ratiocinationibus potiùs innituntur, quàm Sanctorum sententiis, quique cum Caramuele Theol. fundam. n. 1330. edit. Lugdun. gloriantur, se in omnibus plus rationi, & Dialectica, quàm autoritati detulisse? Sed abire jussò Caramuele, Theodoretum potiùs audia-

mittere, juxta Tridentinum sess. 22. cap. 2.
 49 Dices 2°. saltem sequeretur, fideles in affectu peccati perseverantes, tot novorum peccatorum reos esse, quot Missæ toto terrarum orbe celebrantur: cum nulla sit, in qua suo modo offerentes non sint. Etiam ista sequela neganda est. Neque enim Christiani omnes, quocumque in statu sint, sive dormiant, sive vigilent, sive cum Deo sint, sive

cum meretricibus, &c. Missæ Sacrificii sunt participes. Cum istud asserere, fingere sit. Hoc unum dicimus cum Chrysostomo: *Quomodo cum dominus adest in mensa, non oportet adesse famulos qui offenderunt, nisi veniam petant; ita hic quoque, cum offertur sacrificium, &c. Ne ipsis dicatur: Cur intrasti non habens vestem nuptialem?*

P A R S I V.

Amor parentibus obsequiosus.

Ad quartum Decalogi præceptum: Honora patrem & matrem, &c.

Post explicata tribus prioribus primæ tabulæ præceptis officia divini amoris erga Deum; explicanda supersunt officia dilectionis erga proximum, ad secundam tabulam spectantia. Quia, ut Augustinus dicit in l. de decem Chordis c. 6. *tota lex in duobus præceptis est, dilectione Dei, & dilectione proximi.* Ad duo itaque præcepta, id est ad dilectionem Dei & proximi, pertinet Decalogus. *Ad primum præceptum tres chordæ pertinent, quia Deus Trinitas; ad alterum verò præceptum, id est ad dilectionem proximi, septem chordæ, quomodo vivatur inter homines. Nam ipse numerus septenarius, tamquam septem chordarum, incipit ab honore parentum. Honora patrem tuam, & matrem tuam; ad parentes etenim suos homo aperit oculos, & hac vita ab eorum amicitia sumit exordium. Quisquis autem suis parentibus non deserit honorem, quibus parere poterit? Et dicit Apostolus: Honora patrem tuam & matrem tuam, hoc est primum mandatum. Quomodo primum, quando quartum mandatum est, nisi quia in septenario numero est primum? Ad dilectionem proximi primum est in secunda tabula.*

2 Nec obstat quòd aliquibus aliis magis obstricti esse possimus, quàm parentibus, quòdque aliqui alii Deum magis repræsentare possint. Sancta namque Barbara v. g. magis obstricta fuit ei qui ipsam in fide instruxit, & ad vitam æternam perduxit, quàm parenti carnali, à quo vitam temporalem dumtaxat accepit, qui & eam ipsi violenter abstulit, & ad idololatriam pertrahere voluit. Summus quoque Pontifex, seu Christi Vicarius, magis repræsentat Deum, quàm pater carnalis. Objectiones namque istæ cessant, si reflectatur, quòd parentum nomine, in primo illo secundæ tabulæ præcepto, soli non intelligantur parentes, qui corpore nos genuerunt, sed & illi qui nos genuerunt mente, ut proximè videbitur. Sit itaque

CAPUT I.

Explicatur quinam in hoc præcepto parentum nomine sint intelligendi.

3 **P**ater eos qui nos genuerunt, multi præterea sunt (ait Catech. Rom.) quos in

parentum loco colere debemus, vel potestatis, vel dignitatis, vel utilitatis, vel præstantis alicujus muneris & officii nomine. Sed primo loco parentum nomine si intelliguntur, ex quibus corporaliter geniti sumus, de quibus Eccli. 3. *Qui timet Dominum, honorat parentes; & quasi dominis serviet his qui se genuerunt.* Deinde Ecclesiæ Pastores & Sacerdotes nos spiritualiter in Christo genuerunt, juxta illud 1. Cor. 4. *In Christo Jesu per Evangelium ego vos genui.* Et ad Galat. 4. *Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis.*

Tertiò Reges & Principes nostri, Magistratus ac Reipublicæ Rectores, ac Gubernatores, sicut patres patriæ, sic patres nostri rectè dicuntur. Et ita Naaman à servis suis pater vocatus legitur 4. Reg. 5.

Quartò, etiam illi quorum directioni & instructioni commissi sumus, ut tutores, curatores, patroni, pædagogus, magistri (sicut & heri respectu famulorum & ancillarum) patres nostri appellantur: quia universum patres nostri sunt, à quibus accepimus vel esse, vel educationem, vel directionem, vel instructionem.

Quintò, seniores etiam patres dicimus. Unde Levit. 19. *Coram cano capite consurge, & honora personam senis, & time Dominum Deum tuum, &c.*

Ad litteram tamen, in hoc quarto præcepto, illi qui nos genuerunt præcipuè intelliguntur, & ideo à nobis honorandi sunt, quia sunt immortalis Dei quasi simulacra, in ipsis nostris imaginem invenimus; ab eis vita nobis data est; eis Deus usus est, ut nobis animam mentemque impertiret; ab eis ad Sacramenta deducti, ad Religionem, ad humanum cultum civilemque instituti; ad morum integritatem & sanctitatem eruditi sumus, ut loquitur Catechismus Rom. hic.

CAPUT II.

Explicatur honor ex Dei præcepto parentibus debitus.

Honor parentibus debitus importat sequentia: 1°. ut parentes summo post Deum amore prosequamur, maximèque ob-

servantiã veneremur, velut Superiores nostros, modo profus speciali Deum representantes, velut Creatorem, Conservatorem, Gubernatorem, & Providorem nostrum.

2°. ut ipsis per omnia, velut Deum representantibus, affectu filiali voluntariè obediãmur, juxta illud Prov. 1. *Audi fili mi disciplinam patris tui, & ne dimittas legem matris tuæ.* Et Ephel. 6. *Filii obedite parentibus vestris in Domino: hoc enim justum est. Honora patrem tuum, & matrem tuam: quod est mandatum primum in promissione: ut bene sit tibi, & sis longævus super terram.*

3°. ut ea quæ parentum sunt, filii sibi attrahant velut sua, parentum scilicet honorem & bona, tam spiritualia, quàm temporalia. Hoc est enim quod Catechismus Rom. sibi vult, dum ait, *quod proles debeant ea quæ parentum sunt maximi parare.*

6 Tres istæ obligationes capitales sunt, ex quibus plures aliæ consequuntur: ut quoddam cordi nobis maxime esse debeat salus ipsorum; quoddam necessitatibus ipsorum spiritualibus corporalibusque teneamur pro posse subvenire; de ipsis semper honorificè loqui; defectus ipsorum regere, & supportare, juxta illud Eccli. 3. *In opere & sermone, & omni patientia honora patrem tuum. . . Ne gloriaris in contumelia patris tui: non enim est tibi gloria, ejus confusio. Gloria enim hominis ex honore patris sui, & dedecus filii, pater sine honore. Fili suscipe senectam patris tui, & non contristes eum in vita illius: & si defecerit sensu, veniam da, & ne spernas eum in virtute sua. . . Quam mala fama est, qui derelinquit patrem, & est maledictus à Deo, qui exasperat matrem, &c.*

7 Omnes, quos sive in Scripturis sanctis, sive in historiis legimus Deo fuisse gratos, valde sollicitè ista observarunt, ac per hoc Dei benedictionem promeruerunt, ut Sem & Japhet, Isaac, Jacob, Joseph; ex adverso maledictionem incurserunt, qui contra fecerunt, ut Cham, Esau, Absalon, &c. Ipsumque naturæ lumen obligationem istam tam apertè docet, ut de iis ipsi quoque Ethnici conveniunt, & qui ex ipsis lumen naturale magis sequendo cæteris minus aberraverunt, valde solliciti fuerunt, ne in istis deficerent: ita ut pudor sit, inter Christianos, lege Dei instructos, non paucos inveniri, qui contra præceptum honorandi parentes, multò plus delinquant quàm pagani.

8 Ipsos si non deterrant maledictiones filiis inobedientibus comminatæ; saltem ad debitum honorem parentibus exhibendum invitent divinæ benedictiones, quibus honorem illum divina commendat Scriptura, dicens: *Sicut qui thesaurizat, ita & qui honorificat matrem suam. Qui honorat patrem suum, jucundabitur in filiis, & in die orationis suæ exaudietur. Honora patrem tuum, ut semper veniat tibi benedictio ab eo, & benedictio illius in novissimo maneat. Benedictio patris firmat domos filiorum;*

maledictio autem matris eradicat fundamenta.

Ad hoc insuper provocare debet Christi exemplum, qui, licet Deus esset, beatissima tamen Virgini Matri suæ, & S. Josepho, honorem parentibus debitum deferre voluit, & ne quidem in cruce pendens, moxque morturus, dilectissima Matris suæ curam neglexit, eam S. Joanni Virginem virgini commendando. Ad quod reflectens Augustinus tr. 119. in Joan. *Facit (inquit) quod faciendum admonet, & exemplo suo instruit Præceptor bonus, ut à filiis piis impendatur cura parentibus; tanquam lignum illud, ubi fixa erant membra morientis, etiam Cathedra fuerit Magistri docentis.* Ex hac sana doctrina didicerat Paulus Apostolus quod docebat, quando dicebat: *Siquis autem suis, & maxime domesticis, non providet, fidem negavit, & est infidelis deterior.* Quid autem tam cuique domesticum, quàm parentes filii, aut parentibus filii? Hujus itaque saluberrimi præcepti ipse Magister Sanctorum, de seipso constituebat exemplum, quando non ut famulæ Deus, quam creaverat, & regebat; sed ut Matri Homo, de qua creatus fuerat, & quam relinquebat, alterum pro se quodammodò filium providebat.

Et quæ non ingratitude est, quod proles tot beneficiis à parentibus affectæ, ea ipsis officia reculent, quæ ipsi tum naturale lumen ab ipsis postulat? *Memento (ait Scriptura Eccli. 7.) quoniam nisi per illos natus non fuisses; & retribue illis, quoniam & illi tibi. Honorem habebis matri tuæ omnibus diebus vite ejus (ait Tobias senior juniori:) memor enim esse debes, quæ & quanta pericula passa sit propter te in utero suo. Matri (inquit Ambrosius l. 2. in Luc.) debes pudoris injuriam, virginitatis dispendium, paritû periculum. Matri longa fastidia, Matri longa discrimina, cui misera, in ipsis votorum fructibus, majus periculum est; & cum ediderit quod optavit, partu absolvitur, non timore. Quid anxios patres loquar pro filiorum profectû, & multiplicatis alienis iustibus census, jactaque agricole semina, posterorum ætatibus profutura. Nonne pro his obsequia saltem oportet rependi?*

CAPUT III.

Recensentur præcipui filiorum defectus, contra honorem parentibus debitum.

PRIMUS defectus, certè non parvus, est contemptibiliter agere cum parentibus seriò laborantibus, vel etiam defectuosis. Contra hunc defectum procedunt verba suprâ relata Ecclesiastici: *Suscipe senectam patris tui, & non contristes eum in vita illius: & si defecerit sensu, veniam da, & ne spernas eum in virtute sua. . . Nam pro peccato matris (id est pro defectu patienter tolerato) restituetur tibi bonum. Meminerint filii, quoddam honor parentibus debitum non fundatur in perfectionibus quas habent, sed in aliis titulis n. 4. recensitis; quoddamque proinde, ob imperfectiones*

- quas habent, debito non sint honore privandi.
- 12 Secundus defectus, priore major, est ipsos coram aliis, nonnunquam in conspectu ipsorum deridere. Quod aded displicet Deo, ut Prov. 30. dicat: *Oculum qui subsannat patrem, & qui despiciit partum matris sua, effodiant eum corvi de torrentibus, & comedant eum filii aquile.* Capite verò 19. dixerat: *Qui affligit patrem, & fugat matrem, ignominiosus est, & infelix.* Unde Genes. 9. Cham, filius Noe, cum posteritate sua maledictus fuit, quòd patrem in somno nudatum, non solùm non texisset, sed & coram fratribus irrisset.
- 13 Tertius defectus, adhuc deterior, est maledicere patri vel matri, vel mortem ipsorum optare, ad captandam ipsorum hereditatem. Contra illud prius Proverb. 20. dicitur: *Qui maledicit patri suo, vel matri, exinguetur lucerna ejus in mediis tenebris.* Exodi 21. *Qui maledixerit patri suo, vel matri, morte moriatur.* Quod & repetitur Levit. 20.
- 14 Illud etiam observare par est, quòd filiorum maledictio in parentes, frequenter causa sit maledictionis parentum in filios; cujus causam dum filii dederunt, funestos effectus illius crebrò experiuntur, ut videre licet apud Augustinum l. 22. de Civit. Dei c. 8. circa finem, ubi narat, quòd decem fratres de Cæsarea Cappadocia maledicto matris, qua recentior orbata marito, injuriam sibi ab eis factam acerbissimè ferebat, tali poenâ sunt divinitus coërciti, ut horribiliter quaterentur omnes tremore membrorum; in qua foedissima specie, oculos suorum civium ferre non valentes, quaquaversum cuique ire visum est, toto penè vagabantur Orbe Romano.
- 15 Quoad posterius de desiderio mortis, &c. non defuerunt Castitæ, qui in tantum exceleserunt, ut id licitum affirmarent hisce verbis: *Licitum est absoluto desiderio cupere mortem patris, non quidem ut malum patris, sed ut bonum cupientis: quia nimirum ei obventura est pinguis hereditas.* Item: *Licitum est filio gaudere de parricidio parentis, à se in ebrietate perpetrato, propter ingentes divitias, inde ex hereditate consecuta.* Verùm duas istas propositiones, horrorem piis auribus incutientes, Innocentius XI. ut minimum velut scandalosas & perniciosas Vaticano fulmine percussit. Addit Clerus Gallicanus in Censura anni 1700. eas *piarum aurium offensivas esse, & omnem humanitatis sensum in liberis extinguere.*
- 16 Quartus defectus est impiorum filiorum illorum, quos non pudet in parentes suos manus injicere; quos Deus morte dignos declarat cap. 21. Exodi: *Qui percusserit patrem suum, aut matrem, morte moriatur.*
- 17 Quintus defectus est derelinquere parentes in indigentia, dum ipsis filii vel filia succurrere possunt. Crimen istud, apud omnes homines sanæ mentis, infame est, teste ipsamet Scripturâ: *Quàm mala fama est, qui derelinquit patrem?* Eccli. 3. Coram ipsis quoque Gentilibus infames sunt. Nam inter alias

leges Solon (apud Laërtium) hanc tulit: *Siquis parentes non emmerit, is ignobilis & obscurus esto.* Enimverò quid indignius, quàm eorum vitam terrenis facultatibus sustentare nolle, à quibus vitam accepimus? *Pasce patrem tuum* (inquit Ambrosius l. 8. in Evang. Lucæ) *pasce matrem tuam.* Et si paveris matrem, adhuc non reddidisti dolores, non reddidisti cruciatum, quos pro te passa est; non reddidisti obsequia, quibus te illa gestavit; non reddidisti alimenta, qua tibi tenero pietatis affectu, immulgens labris tuis ubera; non reddidisti famem, quam pro te illa toleravi, ne quid quod tibi noxium esset, ederet; ne quid, quod lacti noceret, hauriret. Tibi illa jejunavit, tibi manducavit; tibi illa quem voluit cibum non accepit; tibi quem noluit cibum sumpsit, tibi vigilavit, tibi flevit. Et tu, mortalium ingratisime, illum egere patris? O fili! quantum tibi sumis judicium, si non pascas parentem? Ciconiarum pietas hac in te acculat & damnat impietatem tuam, prout idem Ambrosius pulchrè explicat l. 5. Hexameron. c. 16. *Quam* (inquit) *rationabilium non excedat pietatem ac prudentiam avis horum clementia, considerandum, quam nec post exemplum quidem irrationabilium quisquam nostrum imitari poterit. Nam depositi patris artus per longævum senectutis, plumarum regimine, alarumque remigio nudatos circumstantes soboles, penis propriis fovet. Et quid dicam? collatio cibo pascedis, quando etiam ipsa reparat naturam suspendit, ut hinc atque inde sublevantes senem sulcro alarum suarum ad volandam exerceant, & in pristinos usus desueta jam revocat patris membra? Quis nostrum levare agrum non falsidiat patrem? Quis festum senem suis humeris imponat, quod in ipsa historia vix credibile habetur? Quis, ut pius sit, non hoc servulis mandet obsequium? At vero avis non est græve, quod pietatis est plenum; non est onerosum, quo solvitur natura debitum. Non recusam aves pascere patrem, quod etiam præscriptâ necessitate sub terrore penarum plerique hominum recusarunt, &c.*

Sed dicis (ait in priori loco) te, quod eras parentibus collaturus, Ecclesia malle conferre. Non quaris donum Deus de fame parentum. Unde reprehendentibus Judais, quia discipuli Domini manus non lavarent, respondit Jesus: *Quicumque dixerit, munus quodcumque est ex me, tibi proderit, & non honorificabit patrem aut matrem, id est, cum petit aliquid ad sumptum egens pater, aut mater à filio, quia legem timens Judæus excusationem non dandi requirit, dicere solet: "munus quod est ex me, tibi proderit, ut dicam à filio Deo pecuniam pater religiosus accipere reformidet. Sed hac traditio hominum est excusationem obtinentium avaritia sua. Ceterum Dei tractus est, ut prius pascas parentes. Nam si, juxta divinum Oraculum, contumelia parentis morte laitur; quanto magis fumes, qua mortis gravior est?*

- 19 Ex dictis collige, graviter peccare filios, qui parentes egenos deserunt, ingredienda Religionis prætextu. Præpostera namque pietas est, imò vera potius impietas, mandata Dei violare, aut negligere specie implendi consilia. Unde can. *Siqui filii dist.* 30. Concilium Gangrense dicit: *Siqui filii parentes, maxime fideles, deseruerint occasione Dei cultus, hoc iustum iudicantes esse, & non potius debium honorem parentibus reddiderint, ut hoc ipsum in eis venerentur, quòd fideles sunt, anathema sit.*
- 20 Ille igitur qui nondum Religionem intravit (ait S. Thomas quodlib. q. 6. a. 2.) si videat patrem suum in magna necessitate, cui per alium subveniri non possit, non debet Religionem intrare, sed tenetur ministrare parentibus. Si vero per alium possit ejus parentibus ministrari, potest, si vult, Religionem intrare. Unde S. Chrysostomus exponens illud: *dimitte mortuos sepelire mortuos suos, homil. 28. in Matth. dicit, quòd malum est abducere hominem à spiritalibus; & maxime cum fuerint, qui ministerium parentum compleant. Erant enim alii, qui complere possent illius funeris sepulturam.* Et 2. 2. q. 189. a. 6. dicit, quòd parentibus in necessitate existentibus, ita quòd eis commodè aliter quàm per obsequium filiorum subveniri non possit, non licet filius, prætermisso parentum obsequio, Religionem intrare.
- 21 Aliud est de Religiosis professis; tamen enim parentibus suis ad inopiam redactis subvenire teneantur, quantum possunt, salvà obedientià, è Claustro tamen egredi non possunt, absque Superiorum licentià, ut ipsis subveniant, prout idem S. Doctor in priore loco tradit his verbis: *Postquam aliquis est jam in Religione professus, est mortuus mundo: unde per spiritualem mortem deobligatur à cura impendenda parentibus; sicut etiam deobligatur per mortem corporalem. Et idè non peccat, nec contra Dei præceptum agit, si in Claustro remaneat sub præcepto Prelati sui, parentum ministratiōe prætermittit. Est enim factus impotens ad reddendum debitum ministerium absque propria culpa. Debet interim tamen, quantum potest, salvà ordinis obedientià, satagere, ut per se, vel per alium suis parentibus subveniatur, si in necessitate fuerint constituti.*
- 22 Hoc totum confirmat quodlib. 10. q. 5. a. 1. ubi sic: *Dicunt aliqui, quòd si aliquis habet patrem indigentem, debet etiam dimittere, siquid habet, ad ejus sustentationem, & sic potest licitè Religionem intrare, parentum curam Patri caelesti committens, qui etiam aves pascit. Sed quia hac opinio nimis videtur aspera; idè melius videtur descendendum, quòd aut iste qui habet propositum intrandi Religionem, videt se in seculo non posse vivere sine peccato mortali, vel non de facili? Si timet sibi periculum peccati mortalis, cum magis teneatur saluti animæ sue providere, quàm corporali saluti parentum, non tenetur in seculo remanere. Si autem videt se posse in seculo conversari absque peccato, distin-*

Tom. 11.

guendum videtur: quia si sine ejus obsequio parentes nullo modo vivere possunt, sic tenetur eis servire, & alia opera perfectionis prætermittere; & peccaret eos dimittens. Si vero sine ejus obsequio possunt aliquantulum sustentari, non autem honorifice, non propter hoc tenetur opera perfectionis dimittere. Secus autem est de illo, qui jam Religionem intravit: quia cum jam sit mortuus mundo per professionem, solutus est à lege, quàm in mandatis obsequiis parentibus tenebatur. In aliis autem spiritualibus (puta orationibus, & hujusmodi) eis tenetur servire. Et hoc quòd dictum est de introitu Religionis, potest etiam de observantia virginitatis, & de aliis operibus perfectionis dici. Hactenus S. Thomas.

CAPUT IV.

Declarantur ea in quibus filii parentibus obedire tenentur.

Cum generaliter Apostolus dicat: *Filii* 23 *obedite parentibus per omnia, hoc enim placitum est in Domino, sequitur quòd, ut Augustinus ait in Præfat. Pl. 70. in eare solafilius non debet obedire patri suo, si aliquid pater ipse jussit contra Deum ipsum. Neque enim debet irasci pater, quando sic ei proponitur Deus. Ubi autem hoc jubet pater quòd contra Dominum non sit, sic audiendus est, quomodo Deus: quia obedire patri jussit Deus. Idem dicit S. Hieronymus in epist. ad Titum c. 3. & habetur can. si Dominus 11. q. 3. Hoc ipsum & intelligamus de filiis apud parentes, quòd in illis tantum debeant parentibus esse subiecti, quæ contra Dei mandata non veniunt.*

Sed quia reperiuntur improbi parentes, qui 24 ea filiis præcipiunt, quæ Dei præceptis advertantur, tunc magis obediendum est Deo quàm parentibus. Et hoc sensu Salvator Luc. 14. dicit: *Siquis venit ad me, & non odit patrem suum, & matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & sorores, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus. Et Matth. 10. Qui amat patrem & matrem plusquàm me (quod facit qui mandato Dei præfert mandatum patris) non est me dignus.*

Et idè S. Hieronymus epist. 1. ad Heliodorum: *Scriptura quidem præcipit parentibus obsequendum; sed quicumque eos supra Christum amat (voluntatem ipsorum contra Christi voluntatem faciendo) perdit animam suam. Imò tunc odium in suos, pietas in Deum est, uti dicit in cap. 10. Matth. Unde rursus epist. 1. citatà: Dum parentes aliquid à te exigunt contra Deum, licet sparso crine, & scissis vestibus, ubera quibus te nutrierat, mater ostendat, licet in limine pater jaceat: per calcatum perge patrem, sicco oculo ad vexillum crucis evola. Solum pietatis genus est, in hac re esse crudelem.*

Enimverò manifestum est (inquit Augustinus 25 l. contra Adimantum c. 6.) & honorem parentum in gradu suo esse servandum, & eos tamen in divini amoris comparatione, præferimus si impedimento sunt, nullà dubitatione oportet.

re contemni. Cur ita? quia, ut Bernardus ait, vel quisquis est Auctor libri de modo bene vivendi serm. 12. de dilect. Dei: *majora tribuit nobis Christus, quam parentes nostri; & ideo super parentes debemus diligere Christum. Stultum est aliquid plusquam Deum amare: quia qui plus diligit creaturam, quam Creatorem, peccat; & qui praeponit amorem creaturae amori Creatoris, errat.*

- 27 Licet ista sint vera, divinum tamen præceptum, de obedientia filiorum erga parentes, enucleatius exponens S. Thomas quodlib. 2. a. 9. sic loquitur: *Ad illa se extendit debitum obedientiae, ad qua se extendit jus praelationis. Habet autem pater carnalis jus praelationis in filium; primo quidem quantum ad domesticam conversationem: sic enim est paterfamilias in domo, sicut Rex in regno. Unde sicut subditi Regis tenentur obedire Regi in his qua pertinent ad gubernationem regni; ita etiam filii, & alii domestici, tenentur obedire paterfamilias in his qua pertinent ad dispensationem domus. Secundo, quantum ad morum disciplinam. Unde Apostolus dicit ad Hebr. 12. „ Patres quidem carnis nostrae habuimus eruditores, & obtemperabamus eis. „ Debet enim pater filio, non solum educationem, sed etiam disciplinam. In his ergo filius tenetur obedire patri carnali, & non in aliis.*
- 28 Et juxta hoc intelligendum est quod laudati Patres aiunt, filios debere parentibus obedire in omnibus quae non sunt contra Deum; in omnibus utique quae pertinent ad disciplinam vitae, & curam domesticam, uti S. Doctor intelligit 2. 2. q. 104. a. 5. in corp.
- 29 Et ideo si pater filio præcipiat, ut certorum hominum societatem vitet; ne certas domos adeat, ex quarum frequentatione periclitetur innocentia vel fama ipsius; ne huic vel illi feminae nubat, quam ipsi convenientem, vel ipso dignam non censet; ne aleis ludat; ne tabernas frequentet; vel ipsi præcipiat, ut opera aliqua faciat, vel negotia gerat, ad utilitatem domus: filius sub gravi peccato obedire tenetur; sicut & filia matri, prohibenti ne sola domo egrediatur; ne viros alloquatur; ne amatorias litteras, aut munuscula furtim recipiat; ne fucus utatur; ne peccatus nudet; & alia ejusmodi ad curam domesticam pertinentia, in rebus gravis momenti. Mortaliter proinde peccant filii & filiae, justis huic mandatis contravenientes.
- 30 Non tenentur tamen, nec servi dominis, nec filii parentibus obedire in iis quae concernunt statum vitae eligendum, v. g. si pater filio præcipiat matrimonium contrahere, vel filia virginitatem servare. Partim quia hoc à divina dependet vocatione. Partim quia utrumque horum Deus in cujusque reliquit libertate, prout Doctores communiter tradunt cum S. Thoma, cumque S. Augustino epist. 199. ad Ediciam dicente, quod *quamvis ad meliora excitandi & erudiendi sint filii Sanctorum; unusquisque tamen proprium donum ha-*

bet à Deo: *alius quidem sic, alius autem sic, ut Apostolus ait ad Ephes. 4.*

Itaque filii à parentibus compelli vel obligari non possunt ad statum Religiosum, vel Ecclesiasticum eligendum: cum Deus solus attendendus sit, velut Auctor vocationis unicujusque; utpote à quo solo, non à parentibus, expectandae sunt gratiae necessariae ad salutem operandam, in statu ad quem vocatus fuerit.

Hinc S. Bernardus in declamatione ad hæc verba: *Ecco nos reliquimus omnia, de vit. & honest. Cleric. c. 5. Videte (inquit) vocationem vestram, ait vocatus Apostolus, consideremus & nos, an vocati venerimus, & vocati à Deo, cujus nimirum hac vocatio est. Nec communem vocationem dixerim... sed quis vocaverit nos in honorem Cleri: convenire velim conscientias singulorum... Hinc enim parvulo, aut forsitan necdum nato, Ecclesiastica jam beneficia provida sanè parentum sollicitudo parabat... Audi querelas Domini, quæ super hac tanta hominum temeritate loquatur patiens redator; penitentiam magis cupiens quam vindictam: „ Ipsi (inquit) regnaverunt, & non ex me; principes exiterunt, & ego non vocavi eos. „*

Concilium quoque Burdigalense anni 1624. c. 6. de Ordine: *In nulla re profectio magis elaborant sæculi homines, quam ut filii, præcipue deformes, & ad secularia negotia inepti, in sortem Domini assumantur; in beneficia certe, non ad officia Ecclesiastica, quæcumque ratione, cum non vocet Dominus, promovendi.*

Parentes ergo carnales plerumque securi non sunt ductores aut directores animarum nostrarum, dum agitur de statu vitae deligendo; ideoque respiciendum non est ad carnem & sanguinem, dum filios impedire satagunt à sequenda divina vocatione, qua vocantur v. g. ad ingrediendam Religionem, imò (Hieronymo judice supra) pietatis genus est hac in re esse crudelem. Unde Petrus Blelensis ep. 2. ad R. Clericum: *Scio (inquit) quia parentes tui te retrahunt à proposito meliori; non afferat, quæso, non evacuet propositum tuum conversionis proditoria & seductrix affectio parentum; noli eos diligere contra Christum, quos teneris odio habere pro Christo. Multis pro parentibus suis animas perdidit, quorum occasione mundus, qui in eis arnerat, demò revirescit... Impius est qui anima sua pro suis parentibus est crudelis, majoremque temeritatem hæc nemo habet, quam ut animam suam ponat quis ita periculose pro amicis suis.*

Propterea etiam Ecclesiastici obedire non debent parentibus suis, nec eorum sequi directionem, in iis quae concernunt functiones ministerii sui; sed Christum imitari, qui à committatu sanctissima Matris suae, patrique nutriti sancti Joseph se subduxit manendo in templo, ut vacaret iis qua patris sui erant. Ideo cum dixisset ei Mater: *Fili, quid fecisti nobis sic? ecco pater tuus, & ego dolentes quæreba-*

mus te : Jesus respondit : *Quid est quod me quarebatis ? nesciebatis quia in his que Patris mei sunt oportet me esse ?* Luc. 2. Qui etiam Joan. 2. sanctissimæ Matri, ipsum monenti de miraculo faciendo, deficiente vino, dixit : *Quid mihi & tibi est mulier ? nondum venit hora mea.* Et Matth. 12. cum dixisset ei quidam : *Ecce mater tua, & fratres tui foris stant, quærentes loqui tibi.* Ipse respondens dicenti sibi ait : *Quæ est mater mea, & qui sunt fratres mei ?* Et extendens manum in discipulos suos dixit : *Ecce mater mea, & fratres mei.* Quicumque enim fecerit voluntatem Patris mei, qui in calis est, ipse meus frater, & soror, & mater est, &c.

36 Similiter, in ejusmodi rebus, imitandi sunt illi, de quibus per Moysen dicitur : *Qui dixerunt patri suo, & matri sue, nescio vos, & fratribus suis, ignoro vos.... Hi custodierunt eloquium tuum, & servaverunt iudicia tua.* Ad quæ verba Gregorius l. 7. Moral. c. 14. *Ille (inquit) scire Dominum familiaris appetit, qui, præ amore pietatis, nescire desiderat quos carnaliter scivit. Gravi etenim damno scientia divina minuitur, si cum carnis notitia participatur. Extra cognatos ergo quisque ac proximos debet fieri, si vult Parenti omnium veris jungi, quatenus eosdem, quos propter Deum viriliter negligit, tanto solidius diligat, quanto in eis affectum solubilem copula carnalis ignorat ad profanos usus.*

37 Hinc dum parentes secundum carnalia sua desideria disponere volunt de bonis ecclesiasticis filiorum suorum, ipsis filii cum Bernardo epist. III. respondere debent : *Si me verè ut boni, ut pii parentes diligitis, si veram, si fidelem erga filium pietatem habetis, quid me Patri omnium Deo placere satagentem inquietatis ? Verè nunc cognosco, quia inimici hominis domestici ejus. In hoc vobis obedire non debeo, in hoc non agnosco parentes, sed hostes. si diligereis me, gauderetis utique, quia vado ad meum atque vestrum, imò universorum Patrem.*

38 Nec verò bonorum ecclesiasticorum filiorum, etiam in patris potestate adhuc constitutorum, parentes administrationem habent, uti constat ex lege sacrosanctæ Cod. de Episc. & Cleric. & cap. si annuum de iudiciis in 6. Nec proinde de eis disponere possunt. Unde S. Car. Borromæus, à pueritia Clericali militiæ adscriptus, Abbatia postmodum insignitus, patrem admonuit, ne redditus in rem familiarem converterentur.

CAPUT V.

Obligatio parentum erga filios.

39 Quomodo filii parentibus amorem debent & honorem ; sic parentes filiis 1.º amorem debent, tamquam sibi proximè (ut ita dicam) proximis. 2.º debent necessaria providere ad conservandam quam ipsis dederunt vitam ; per consequens tenentur filios alere, educare, curam illorum ge-

Tom. II.

tere diligentem, dum parvuli sunt, ne quid ipsis mali contingat, ne in ignem vel aquam cadant, ne corpore defectuosi, v. g. lūci vel claudi fiant, ne in eodem secum lecto tenelli dormientes suffocentur, &c. 3.º debent adultis vivendi subsidia providere, sive alia vivendi media ipsis relinquendo, sive artem vel opificium quo honestè vivere possint, ipsos edocendo : *Non enim debent filii parentibus thesaurizare ; sed parentes filiis.* 1. Cor. 12. 4.º præcipua cura ipsorum esse debet (ultra necessaria ad vitam corporalem) ipsis procurare necessaria ad vitam christianam & spiritualem, ut per eam pervenire valeant ad vitam æternam. Curam proinde magnam habere debent, ut renascantur nati, ut christianis moribus instruantur ; fideique mysteria, Dei & Ecclesiæ præcepta doceantur. Ad hoc enim Christianum matrimonium est institutum, & ad Sacramenti rationem à Christo elevatum, ut per christianum illius usum proles nascantur, natæ Christo renascantur, & christianam à parentibus accipiant educationem, ut cælestem tandem consequi valeant hæreditatem. Nihil enim ipsis nasci prodesset, nisi renascerentur ; nihil renasci, nisi per mores Christiano dignos cælum finaliter adipisci possent. Ideò ergo filios ab infantia docere debent timorem Domini, fugam peccati. Sic Sufannam filiam suam erudierunt parentes ejus, Daniel. 13. Tobiam filium pater, Tob. 1. *Educate illos in disciplina* (ait Apostolus ad Ephel. 6.) *& correptione Domini. Filii tibi sumi* (ait Ecclesiasticus c. 7.) *erudi illos, & curva ab adolescentia sua.* Obligationis istius magnitudo pensari potest, ex eo quòd Deus prolium suarum animas, Christi sanguine redemptas, parentum curæ commiserit, ut ipsorum sollicitudine renascerentur, renatæ crescerent in vita spirituali, & ad vitam æternam finaliter pervenirent : ita ut à Deo deputati sint velut spirituales pedagogi prolium suarum, velitque Deus ut in sollicitudine illa imitatores sint admirabilis charitatis Christi, qui pro ipsis mortuus est. Unde & graviter puniet parentes in eo negligentes, & econtrà copiosam mercedem daturus est parentibus, suo ea in re officio ritè fungentibus. *Neque enim parvi meritis est indultus à Deo liberis, ad ipsius exercere militiam, eique ab ipsis infantia pannis dedicare : nam si ejusce educationis fundamenta jecerint, magnis efficiendi sunt præmiis ; quemadmodum si neglexerint, magnis cruciatibus.* Verba sunt Chrysostomi Homil. 9. in epist. 1. ad Timoth. Cui conformiter loquitur Concilium Mediol. III. tit. de his quæ pertinent ad Sacram. matrim. *Sicut uberrimum ab optima institutione præmium patrefamilias capiet quicumque liberis familiamque suam ad Dei cultum, & ad pietatem, christianarumque virtutum disciplinam erudierit ; ita quicumque debitum hoc paternæ curæ officium neglexerit, vel prætermiserit, is expectet, ut in Die Domini sibi durissimum iudicium fiat.*

- 41 Igitur ut accuratius explicem, parentum obligationem procurandi prolium suis necessaria ad vitam spiritualem, dico 1°. ipsos valde sollicitos esse debere, ne proles Baptismo careat; sollicitè proinde illa vitare, ex quibus contingere posset, quòd proles in utero sine Baptismo moreretur.
- 42 2°. necessariam instructionem ipsis procurare per se, & per alios. Per se quidem, quia non sufficit quòd aliis relinquat curam istam, sed per seipsum, dum possunt, officio isto fungi debent, utpote prolium suarum pedagogi spirituales à Deo constituti, à cuius officio alienum est, per alios facere, quòd ex officio suo per se facere debent. Non quòd malè faciant parentes, dum filios suos collocant apud virum aliquem pium & idoneum, ut extra paternam domum majorem in pietate progressum faciant; vel etiam dum alium ipsis domi dant pedagogum, qui ipsos instruat; sed quòd & ipsi per seipsum etiam instruere eos debeant, dum domi sunt, maxime cum benedictionem ampliolem Deus impartiri solet instructioni parentum, quam extraneorum.
- 43 Procurare etiam debent parentes, ut filii per alios instruantur, utique per Catechistas & Concionatores, ipsos obligando, & (quando opus est) compellendo, ut Catechismos Concionesque frequentent.
- 44 3°. parentes non solum instruere debent filios de credendis, sed & de agendis; nec solum ipsis procurare eorum cognitionem, sed & affectum excitare ad sectandas virtutes, & peccata cavenda, eorum horrorem ipsis velut inspirando, exemplo Blancae matris sancti Regis Ludovici, quae tantum ipsi peccati mortalis horrorem assiduè exhortationibus suis incussit, ut horrorem illum totà vità retinuerit.
- 45 4°. debent filiis suis inculcare vanitatem rerum mundanarum, aeternitatemque praemiorum, ac suppliciorum alterius saeculi, ipsis seminando verbum hoc in tempore opportuno, occasionem ostendendi ipsis fallaciam divitiarum, honorum, & voluptatum huius saeculi captando, v. g. dum nuntiatur mors alicujus divitis, & dicendi quòd divitiarum, honores, & voluptates ipsum securae non fuerint post mortem; satis proinde ex hoc appareat earum fallacia & vanitas, maxime cum mortem ipsius tantò reddiderint amariorem, quantò vita ipsorum magis in deliciis, & honoribus fuit. Ubi econtrà mors tam amara non est ei, qui in paupertate sine honore vixit. Partim quia miseriae, quas passus est, effecerunt ut mundus, qui deseritur, minus ipsi placeret. Partim quia non fuit in iis peccandi periculis, quae secum adferunt divitiarum, officiaque honorifica, & voluptates.
- 46 Occasio etiam ad id opportuna est, dum contingit divitem aliquem, vel honoratum virum, officio privari honorifico, vel facere jacturam magnam rerum terrenarum, vel ali-

ter excidere è mundana felicitate: quippe quam fugacem esse experientia illa demonstrat.

Occasio demique loquendi prolium de soliditate felicitatis aeternae sese offert, dum incidit mentio de Paradiso, vel de Beato aliquo; sicut & occasio opportuna loquendi de felicitate bonae conscientiae est, dum mentio de spiritali incidit jucunditate, quam in hoc mundo experti sunt Sancti.

5°. debent filios delinquentes corripere & castigare statim à pueritia: utpote quae ad malum prona est, & nisi coercetur, vitia contrahit, nunquam (si unquam) corrigenda. Et ideo Prov. 23. dicitur: *Qui parit virgè, odit filium suum; qui autem diligit, instanter erudit.* Et rursus: *Noli subtrahere à puero disciplinam; si enim percusseris eum virgè, non morietur. Tu virgè percussis eum, & animam ejus de inferno liberabis.* Et Eccli. 30. *Qui diligit filium suum, assiduat illi flagella, ut laetetur in novissimo suo. Equus in domum evadit durus, & filius remissus evadit princeps. Non des illi potestatem in juventute, & unde latera ejus, dum infans est, ne forte induret, & non credat tibi, & erit tibi dolor anime.* Non irà tamen impetu, sed charitatis affectu filii corripiendi sunt, prudentiam & moderationem sic adhibendo, ut nec nimia severitate filii ad iracundiam provocati, fracto animo fiant; nec nimia indulgentia dissoluti fiant. Nimiam quippe Heli indulgentiam in filios suos gravissimo Deus supplicio ultus est, dum de sella cadens retrorum fractis cervicibus mortuus est, duo filii ipsius occisi, filii Israël à Philisthaeis prostrati, arca Domini capta, transfatum à familia ipsius sacerdotium, & calamitatibus multis postea ipsius afflicti fuerunt. Filios quidem suos, ob eorum sacrilegia & stupra, verbis corripuerat; sed quia ob gravissima ipsorum crimina, in templo Dei cum scandalo populi commissa, ipsos ab officio sacerdotali non removit, contentus verbis ipsos corripere, terribilem Dei ultionem expertus est, ut Hieronymus observat l. 1. contra Pelagianos, dicens: *Heli corripuit filios, & punius est: quia non corripere solum, sed abicere debuit.*

Habent in Heli exemplum Superiores omnes Religionum, sicut & Pastores, & Patres spirituales quicumque, cum subditis vel penitentibus suis remissius agentes, dum severitate opus est, discant igitur non satis esse spirituales filios suos verbis corripere, dum ad ipsos à vitiis revocandos reali opus est correctione. Unde pereunt vel relaxantur Religionem, nisi ex defectu inflexionis poenarum ad correctionem delinquentium per Religionum Statuta praescriptarum? Quid est quòd ex tam multis poenitentibus tam pauci emendantur, nisi quia à Confessariis suis nimis facile absolvuntur, cumque ipsis nimis indulgent agitur? An non hoc testantur Sancti, etiam novissimi? *Quid Ecclesiam Domini hodie perdit, nisi Confessariorum & Pastorum*

blandiens adulatio ? inquit S. Thomas Villanovanus Conc. in fer. 6. post Domin. 4. Quadrages. Similia dicunt S. Carolus Borromæus, & S. Franciscus Salecius, & rationem dat Cardinalis Bellarminus Conc. 8. in Domin. 4. Advent. *Non enim est hodie tanta facilitas delinquendi, si non esset tanta facilitas absolverei.* Videant ergo Pastores, videant Confessarii, ne cum spiritualibus, imò pro spiritualibus filiis suis pereant. *Heli* (inquit Chrylostomus Homil. 9. in epist. 1. ad Timoth.) *propter filios perit. Illos quippe cum acris coercere debisset, verbis tantum levibus monuit. Quapropter dum illis molestus esse severa increpatione (vel Confessarius absolutionis dilatione) recusat, illos & seipsum unà perdidit. Audite hec patres, tam spirituales, quam corporales, vestrosque filios in disciplina & correptione Domini erudite summa cum diligentia.*

50 6°. parentes filii debent bono esse exemplo. Parum enim proderunt verba, parum etiam verbera, si quod verbis & verberibus edificent, pravus tuis destruant exemplis. Idem ergo Bernardus Serm. 59. in Cant. *Exemplum... verbo efficacius est. Dabis voci tua voces virtutis, si quod suades, prius tibi illud cognoveris persuasisse. Validior operis, quam oris vox. Fac ut loqueris, & non solum me facilius emendas, sed te quoque non levi liberis probro.* Merito proinde Hieronymus in epist. ad Latam, docens quomodo filiam suam deberet educare: *Nihil in te (inquit) & patre suo videat, quod si fecerit, peccet. Mementote vos parentes virgines, & magis eam exemplis doceri posse, quam voce.*

51 Sed quam multi parentes in istis deficiunt! Quam multi ipsis scandalo sunt, dum bono esse deberent exemplo! Sciunt à prolibus, ob naturæ corruptionem, facilius disci malum, quam bonum; & qui filios peccantes acriter corripere deberent, coram eis ipsi peccant, filiosque suos pravus exemplis, jurandi, blasphemandi, imprecandi, maledicendi, obscœna loquendi, &c. jurare, blasphemare, imprecari, maledicere, obscœna loqui docent, ita ut filii verbis istis S. Cypriani l. de lapsis merito conqueri possint: *Perdidit nos aliena perfidia, parentes sensimus parricidas.* Unde non dubium quod iudicium durissimum propterea de ipsis fiet, quodque idem *Deus visitat iniquitatem patrum in filios, in tertiam & quartam generationem.*

52 Acriter ergo tales parentes à Concionatoribus & Confessariis redarguendi sunt; sicut & illi, propter quorum verba minus casta, vel facta minus circumspècta, causa sunt quod filii ab ipsa pueritia de veneris cogitare, ad illaque inclinari, imò & ea perpetrare incipiunt. Dum enim non erubuerunt de istis coram pueris suis loqui, vel etiam coram ipsis in eodem secum lecto dormientibus exercere, quæ conjugium ipsis permittit, sed coram aliis, maxime prolibus, fieri honestas non sinit, eos docuerunt cogitare & facere, quæ

non licet: ita ut puer & puella singuli quatuor dumtaxat annorum, inventi sint simul carnaliter commisceri, propterea quod parentum commixtionem puella animadverterat.

Nec ipsos excusat paupertas, quam allegant, dum corripuntur quod proles in eodem secum lecto dormire faciant. Tum quia non adeò difficile est ipsis lectum separatim invenire. Tum quia dato quod sic proles durius cubarent, vita spiritualis prolium ipsis charior esse debet, quam vita corporalis. Idemque eam ut minus curam, eumque laborem assumere debent, ut prolium castitati provideant, quam ut provideant vitæ ipsorum corporali; ab iisque coram ipsis abstinere, quæ castitatem ipsorum possunt lædere: cum liberis Magistros præbere sese debeant virtutis, equitatis, continentiæ, & sanctitatis, prout Catechismus Romanus dicit.

Nec lugenda est dumtaxat cæcitas illorum, qui filii suis malo exemplo causa sunt perditionis; sed & 1°. eorum, quorum tota de filiis cura in eo versatur, ut pecunias vel amplum ipsis patrimonium relinquunt; fidem verò, pietatem, Dei timorem, peccati horrorem, mandatorum observantiam, sæculi contemptum, uno verbo vitam christianam & spiritualem; eos docere negligunt: quo fit, ut illis duces sint non ad cælum, sed ad infernum; eò quod utique parentibus suis filiis non magis in patrimonium, quam in vitia succedunt (ut conqueritur Salvianus l. 1. ad Eccles. Cathol.) *nec magis facultates paternas sumunt, quam pravitates. Ac sic transeuntes semper in mores patrum, ante incipiunt eorum nequitiam, quam substantiam possidere. Bona enim parentum non nisi mortuis eis possident; viventibus autem adhuc, & videntibus, mores. Ac sic... antequam habeant illa, qua falso dicuntur bona, habent illa, qua verè probantur mala.*

Meminerint parentes, nullam esse ampliorum hereditatem, nec præclariorum patrimonium, quod filiis relinquere possint, quam si effecerint, ut optimi Christiani evadant; quæ virtus omni terreno thesauro multo pretiosior est censenda, ut S. Carolus Borromæus loquitur cum Concilio suo Mediolanensi V. tit. de iis quæ ad matrim. pertinent.

2°. lugenda adhuc cæcitas eorum, qui filiis suis libertatem relinquunt quævis frequentandi consortia. Cum tamen maximum ipsis periculum immineat à consortio malorum. Velut enim miraculum esset, quod adulescens quispiam permaneret bonus, in consortio ipsorum. Quam ob causam mortalium sapientissimus teneram ætatem instruere volens, sollicitè monet ut à tali caveat consortio: *Fili mi (inquit Proverb. 1.) si te laetaverint peccatores, ne acquiescas eis. Fili mi, ne ambules cum eis. Prohibe pedem tuum à semitis eorum. Pedes enim illorum ad malum currunt.* Et c. 4. *Nec tibi placeat malorum via, fuge ab ea, nec transeas per illam, declina & desere*

eam. Et S. Teresa vitæ suæ c. 2. vehementer inculcat periculum imminens teneræ ætati, per consortia mala: quomodò per illa mundanus imbibatur spiritus, & vanus, & inde ad peccata alia deveniatur. Additque quòd nunquam credidisset, quantum nociva sint, nisi experimento didicisset. Conqueritur namque quòd parentes sui non magis solliciti fuerint, ne conversaretur cum illis, eo prætextu, quòd illi focii & sociæ de parentela sua essent.

57 Maximè culpandi parentes, filiis & filiabus suis permittentes consortia diversæ sexûs. Quia in illis castitatem etiam puerorum periclitari norunt, qui eorum confessionibus audiendis versati sunt. Propterea, ut D. Hieronymus ait in epist. ad Gaudentium, *sexus feminæ, sexui suo jungatur; nesciat puella, imò timeat cum pueris ludere.* Concilium quoque Cæsaracense anni 1565. tit. de Scholis c. 2. jubet, ut, quantum fieri possit, *in scholis puerilibus, puella separentur à pueris.*

58 3. deploranda rursus est cæcitas parentum, filiabus suis permittentium lectionem Romannorum, ut vocant, vel frequentationem spectaculorum minùs honestorum, sicut & filiis libertatem frequentationis popinarum: cum pessima in popinis consortia inveniuntur, perque excessum in potu, jacturamque pecuniæ ac temporis (quo nihil pretiosius) sicut & per peccata alia, Deus ibi frequenter offendatur. Denique dum filii à tenera ætate popinarum frequentationem discunt, vix unquam postea dediscunt. Quanta verò mala per Romannorum lectionem proveniant, S. Teresa se per experimentum didicisse testatur in vita sua. Per eam certè mundi spiritus imbibitur, amor obscænis sensim sine sensu inspiratur, devotionis spiritus extinguitur.

59 Nec minùs lugenda est inconsideratio eorum, qui cum prolibus suis inspirare deberent mundi contemptum, econtrà inspirant mundi amorem, divitiarumque, honorum, & cæterarum vanitatum æstimationem, proponendo v. g. filiis studium, tamquam medium ad divitias, & dignitates acquirendas; vel pretiosas vestes, velut magnificum quidpiam. Qua de re Augustinus l. de disciplina Christiana c. 2. *Christiani parentes (inquit) cum ad scholam filios mittunt, dicunt illis: Discite bonas litteras. Quare? ut sis homo, id est, ut sis eminens inter homines. At nemo illis dicit, ut habeatis unde legere possitis Codices Dominicos.* Sanctus quoque Chrysostomus l. 3. advers. vituperat. vit. Monast. sic loquitur: *Audias patres, cum liberos suos ad studia litterarum hortantur, hujusmodi verba illis jugiter insurrare; ille humilis, humilique loco natus, quia dicendi facultatem consecutus est, summos Magistratus, maxima Imperia administravit, opes acquisivit ingentes... istos illis virulentissimos amores inserentes, pecuniarum scilicet, & que longè perniciosior est, levissima atque inanissima gloria. Horum verò cum seorsum quilibet cuncta pervertere vi sua sufficiat, quid tandem ambo facturi existimantur, si simul cœant;*

sicque in juvenis animum molliissimum ac tenerissimum irruant? Nonne velut torrentes quidam conjuncti, bona simul omnia corrumpunt ac perimunt?

Parè reprehensione dignus est modus, quo se gerunt pater vel mater in secundis nuptiis, respectu prolum primi thori, sic utique quasi obliviscerentur à se genitas proles istas, & quasi sic se gerere deberent, ut obliito priore, unicè complacent conjugi secundarum nuptiarum. Quod profus inordinatum est. Neque enim per posteriores nuptias tollitur obligatio ipsorum, respectu prolum primi thori: cum per eas non amittant qualitatem patris vel matris erga eas. Meminerint ergo Deo magis placendum, quàm novo conjugi, vitricoque, vel novæ incumbere obligationem habendi curam prolum primi thori: cum ideò pater & mater ab iis appellentur. Denique meminerint sese graviter peccare, dum, ob secundarum nuptiarum societatem, prolum primi thori educationem negligunt. Hoc enim contra naturam esse, probant Basilius Homil. 9. in Hexaëmeron, & Ambrosius l. 6. in Hexaëmeron c. 4. *Natura (inquit) hoc vel ipsi bestis insundit, ut catulos proprios amet, fetus suos diligant. Nesciunt illa odia nocentia, nec mutato concubitu parentes à sobole depravari, neque noverunt proferre filios posterioris copulæ, superioris autem negligere... Nesciunt charitatis differentiam, odiorum inceniva, offensorum discrimina... Quid dicit homo, qui mandatum negligit, naturam obliterat? ... pater abdicat filium... facit irritum esse quod genuit, &c.* Unde L. hac edita l. Cod. de secundis nuptiis, sancitum est, quòd nec pater, nec mater, liberos habens ex priorè conjugio, possit in gratiam filiorum, ex secundò thoro susceptorum, quiddam amplius elargiri, sive per donationem, aliamvè inter vivos dispositionem, sive per testamentum, codicillum, aut quamvis aliam ultimæ voluntatis dispositionem, quàm genitis ex priorè matrimonio. Quod & in Gallia servatur, ob Constitutionem Francisci I. editam anno 1560.

Alium insuper defectum redarguunt Basilius loco citato, & S. Gregorius ad interrogationes Augustini, Anglorum Apostoli, cap. 20. Matrum utique, quæ proles suas non lactant, dum possent; sed lactandas tradunt nutricibus. Ex quo sæpè fit, quòd infans vel non vivat, vel debilior fiat, vel etiam utcum lacte pravas hauriat qualitates earum, à quibus lactatur, ita ut ad eas propendat passiones, iræ, melancholiæ, &c. ad quas nutritia propendet; fit denique quòd minor sit inter matrem & prolem amicitia, quàm foret, si prolem ipsa lactaret. Aliud est, dum necessitas cogit nutritiam assumere, dummodò mater anitatur, ut assumatur proba, & indolis bonæ.

CAPUT VI.

Pastoris erga oves sibi commissas obligationes.

Debent Pastores gregem suum pascere, juxta illud Joan. 21. *Simon Joanni a-*

mas me? pasce oves meas. Debet (inquam) gregem pascere exemplo conversationis, verbo prædicationis, fructu orationis, ut S. Bernardus ait tr. in Evangel. *Ecce nos reliquimus omnia.*

Primo itaque gregem pascere debent exemplo conversationis, imitatores facti Pastoris Pastorum Jesu Christi, qui cepit facere & docere. Unde 1. Timoth. 4. Apostolus dicit: *Exemplum esto fidelium in verbo, in conversatione, in charitate, in fide, in castitate.* Et ad Tit. 2. *Circa omnes teipsum honorum operum prabe exemplum.* Solet enim grex sequi exemplum Pastoris sui, sive in bonis, sive in malis. Unde qui in conspectu populi male vivit, quantum in illo est, cum, a quo attenditur, occidit, ait Augustinus serm. 46. aliàs 165. de tempore Pastorum loquens.

63. Secundo gregem suum, seu potius Christi, pascere debent verbo prædicationis: scriptum est enim Ezech. 33. *Fili hominis, speculatorem dedi te domui Israel: audiens ergo ex ore meo sermonem, annuntiabis eis ex me. Si me dicente ad impium: Impie morte morieris; non fueris locutus, ut se custodiat impius a via sua: ipse impius in iniquitate sua morietur; sanguinem autem ejus de manu tua requiram. Si autem annuntians te ad impium, ut a viis suis converteretur, non fuerit conversus a via sua: ipse in iniquitate sua morietur: porro tu animam tuam liberaisti.* Quod de Pastoribus etiam novi Testamenti intelligi debere, constat ex eo quod & ipsi de animabus sibi commissis rationem sint reddituri: & ideo in adimplendo officii sui munere vigilare debent, juxta illud Apostoli Hebr. 13. *Ipsi enim pervigilant, quasi rationem pro animabus vestris redduri.*

64. Unde sequitur apud Ezechiel. c. 34. *Va pastoribus Israel, qui pascebant semetipsos. Nonne greges à pastoribus pascentur? Lac comedebatis... gregem autem meum non pascebatis. Quod infirmum fuit non consolastis, & quod ægrotum non sanastis, quod confractum est non alligastis, & quod abjectum est non reduxistis, & quod perierat non quaesistis... & dispersa sunt oves meae, eò quod non esset pastor: & facta sunt in devorationem omnium bestiarum agris... Propterea pastores audite verbum Domini. Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ipse super pastores requiram gregem meum de manu eorum, &c.*

65. Quinam Pastores pascunt semetipsos? qui in pastoratu honorem suum, & temporalia quaerunt commoda, non commoda spiritualia ovium, ut faciunt qui ipsi non subministrant prædicationis & catechisticæ instructionis verbum.

Illi verò Pastores, quod infirmum est non consolidant, qui ad tentationes viriliter sustinendas, & adversa pro Christi amore toleranda, infirmam plebem verbo Dei non disponunt, nec confirmant. Illi etiam quod ægrotum est non sanant, qui animabus cupiditatum suarum morbo laborantibus salubria ex divinis Scripturis pharmaca non applicant. Nec tamen quod ægrotum est Pastores curare debent solà divini verbi prædicatione, sed

& sollicità Sacramentorum administratione. Quem in finem in D.æcesibus vel Parochiis suis residere tenentur, & ab iis raro abesse. Illi denique quod abjectum est non reducant, & quod perierat non quaerunt, uti reducere & quaerere tenentur, qui à fide errantes, vel à via justitiæ aberrantes, ad fidem Catholicam, vel ad meliorem vitam reducere modis omnibus non fatigant, prædicatione, familiari instructione, vel exhortatione, obsecratione, increpatione, censuris (si earum habeant potestatem) doctrinâ, & patientiâ, juxta illud Apostoli 2. Timoth. 4. *Prædica verbum, in-sta opportunè, importunè, argue, obsecra, increpa, in omni patientiâ & doctrinâ.*

Unde Gregorius homil. 11. in Ezech. Im- 66 pio (inquit) mors debetur, sed ei à speculatore via vita nuntianda est, & ejus impietas increpanda. Si verò speculator taceat, ipse impius in iniquitate sua morietur... sed sanguinem ejus Dominus de manu speculatoris requirit: quia ipse hunc occidit, qui cum tacendo mortis prodidit (si enim non pavisti, occidisti, dicit Ambrosius.) In quibus... pensandum est, quantum sibi connexa sunt peccata speculatorum, atque p. apostolorum: quia ubi speculator ex sua culpa morietur, ibi is qui præest, quoniam tacuit, reus mortis tenetur. O quam liber a commissorum sibi sanguine fuerat Prædicator egregius, qui dicebat: "Mundus sum à sanguine omnium. Non enim subterfugi quominus annuntiarem omne consilium Dei vobis?" "Si enim non annuntiaisset, mundus à sanguine non esset. In qua voce nos convenimur, nos constringimur, nos rei ostendimur, qui Sacerdotes vocamur, qui super ea mala, quæ propria habemus, alienas quoque mortes addimus: quia nos occidimus, quos ad mortem ire quotidie tepidi & tacentes videmus.

Nec excusent se timidi Pastores, dicentes, 67 se Parochianorum vitia non amare, imò odifere; sed vocem suam propterea non audiri, quod Jansenistæ audiant, vel Rigoristæ. Et ideo te tacere, juxta illud: *Ubi non est auditus, ne offendas sermonem.* Quia eo non obstante jubet Dominus ut prædicent, arguant, obsecrent, increpent, instent opportunè, importunè, in omni patientiâ & doctrinâ, uti docet Apostolus, cumque Apostolo Augustinus serm. 46. de Pastoribus c. 7. *Contumaces (inquit) sunt oves; quia quaruntur errantes; alienas se à nobis dicunt errore suo, & perditione suâ. Quid nos vultis? Quis nos quaeritis? Quasi non ipsa causa sit, quare eas velimus, & quare quaerimus, quia errant, & pereunt. Si in errore, inquit, sum, si in interitum, quid me vis? quid me quaeris? Quia in errore es, revocare volo; quia peristi, invenire volo. Sic volo errare, sic volo perire. Sic vis errare? sic vis perire? Quanto melius ego nolo. Propterea audeo dicere, importunus sum. Audio enim dicentem Apostolum: "Prædica verbum, in-sta opportunè, importunè." Opportunè nique volentibus, importunè nolentibus. In vis errare, in*

vis perire. Ego nolo. Non vult postremo ille, qui me terret. Si voluero, vide quid dicat, vide quid increpet: quod errabat, non revocastis; & quod periit, non inquistis. Revocabo errantem, requiram perditum, velis, nolis, id agam. Et si me inquentem laudent vepres sylvarum, per omnia angusta me coarctabo; omnes sepes excutiam; quantum mihi virium Dominus donat, omnia peragrabo. Revocabo errantem, requiram pereuntem. Si me pati non vis, noli errare, noli perire.

68 Idem diebus saltem Dominicis, & Festis solemnibus, Parochi per se, vel per alios (si legitime impediti fuerint) plebes sibi commissas, pro sua & earum capacitate pascere salutaribus verbis jubentur per Tridentinum

68 sess. 5. de reform. c. 2. docendo utique quae scire omnibus necessarium est ad salutem, annuntiandoque eis, cum brevitate & facilitate sermonis, vitia quae eos declinare, & virtutes, quae sectari oporteat, ut poenam aeternam evadant, & caelestem gloriam consequi valeant....

Ne illud impleatur: Parvuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis. Catecheses etiam Dominicis aliisque Festis, in singulis Parochialibus Ecclesiis haberi iussit eadem Tridentina Synodus.

69 Ut fructuosa verò sit praedicationis, & instructio Pastorum, tertio gregem suum pascere debent fructu orationis, imitatores facti Apostolorum, qui ministerio verbi jungebant orationem. Act. 6. Nos orationi & ministerio verbi instantes erimus. Nam quia neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus, Pastor (inquit Augustinus l. 4. de doctr. christ. c. 15.) sit orator antequam ditor; & antequam exerat proferentem linguam, ad Deum levet animam sitientem, ut eructet quod biberit, vel quod Deus impleverit fundat.

CAPUT VII.

Patrum & matrum-familias erga servos & ancillas obligationes.

70 Primò, patresfamilias cum Episcopis vel Pastoribus comparans Augustinus in Psal. 50. Quomodo (inquit) ad nos pertinet in Ecclesia loqui vobis; sic ad vos pertinet in domibus vestris agere, ut bonam rationem reddatis de his, qui vobis sunt subditi. Ipsos proinde considerare debent tamquam curae suae commissos, non solum ut ipsis alimenta ad vitam necessaria tribuantur, sed & ut ab ipsis ad salutem necessaria non omissantur.

71 Per consequens sollicitus esse debet paterfamilias, ut tum bonorum operum exemplo, tum crebris exhortationibus servos & ancillas, caeterosque domesticos, ad piè & christianè vivendum excitent, & ut nemo de familia sit, qui fidei Christianae rudimentis instructus non sit, atque ut statutà horà, manè & vesperi, tota familia certo loco congregata, Deum oret, frequenter ad Poenitentiae & Eucharistiae Sacramentum accedat, universa e-

tiam familia, si fieri potest, quotidie Missam audiat, nec eam unquam Dominicis ac Festis omittat, nec diebus illis operibus servilibus vacet, ut vigiliis quoque & caetera jejunia ecclesiastica servet, ubi iusta necessitas non excusat.

2º. pati non debet in familia esse quemquam, qui blasphemus sit, qui perjurus, qui corruptis moribus, qui obscenè quidquam vel loquatur, vel agat, qui aleis ludat, qui denique caeteris turpis vita exemplum praebeat. Verba sunt Concilii Mediolanensis III. sub sancto Carolo Borromæo tit. de his quae ad Matrim. Sacram. pertinent. Et idem dum aliquem ex servis vel ancillis talem deprehenderit familiae suae esse scandalo, si monitus non desistat, solutus stipendiis, è familia ejicere debet. Aliàs graviter peccaturus.

3º. famulos & ancillas nunquam mercede fraudare, nec eam apud se retinere debet: cum hoc sit contra praeceptum Domini Levit. 19. Non morabitur opus mercenarii tui apud te usque mane.

4º. debet ipsis aegrotantibus subvenire, ipsorumque curam gerere, Centurionis exemplo, qui ad Jesum pro servi sui valetudine supplex accessit. Est namque nimis inhumanum, ipsos morbo afflictos negligere: cum ne sua quidem jumenta & pecora morbis afflictis negligant. Novit quippe justus jumentorum suorum animas; viscera autem impiorum crudelia. Prov. 12. Unde licet aliquo casu possint ipsos ad xenodochia mittere, dum in iis magna ipsorum cura habetur: ut plurimum tamen id satis humanum non est; sapè enim ex hoc affliguntur famuli, vel ancillae, considerantes quòd tam citò à dominis deserantur, & ad xenodochia deportentur; quod quia ipsis parum honorificum videtur, idem affliguntur; quam afflictionem domini & dominae non debent contemnere, nec facile permittere, ut famuli sui & familiae occupent in xenodochiis loca, quae aliàs occupata fuissent ab aliis miseris, & magis indigentibus.

5º. famulos & famulas cortipere debet, dum Deum offendunt; imò & castigare, dum delicti gravitas exigit. Correctionem tamen mansuetudine temperando, minaque remittendo, juxta illud Ephes. 6. Et vos domini eadem facite illis, minas remittentes, scientes quia & illorum, & vester Dominus est in caelis, & personarum acceptio non est apud eum.

Ex quo patet, quòd cum servis & ancillis pater & materfamilias non debent durè & impiosè agere, nisi contumaces fuerint; sed mansuetè ac modestè, considerantes id quod proximè dixit Apostolus. Unde Augustinus l. 19. de Civit. Dei c. 14. In domo justis, viventis ex fide, & adhuc ab illa caelesti civitate peregrinantis, etiam qui imperant, serviunt eis quibus videntur imperare. Neque enim dominandi cupiditate imperant, sed officio consulendi; non principandis superbià, sed providendis misericordià. Et c. 16. Etiam si habuerint ser-

vos iusti Patres nostri, sic quidem administrabant domesticam pacem, ut secundam hac temporalia bona, filiorum sortem à servorum conditione distinguerent; ad Deum autem colendum, in quo aeterna bona speranda sunt, omnibus domus suae membris pari dilectione considerent. Quod naturalis ordo ita praescribit, ut nomen patrumfamilias hinc exortum sit, & tam laetè vulgatum, ut inique etiam dominantes hoc nomine se gaudeant appellari. Qui autem veri patresfamilias sunt, omnibus in familia sua tamquam filiis ad colendum & promerendum Deum consulunt, desiderantes atque optantes venire ad caelestem domum. . . Quo donec veniatur, magis debent patres quod dominantur, quam servi tolerare quod serviunt. Siquis autem in domo per inobedientiam domesticae paci adversatur, corripitur, seu verbo, seu verbera, seu quolibet alio genere poena iusto atque licito, quantum societas humana concedit, pro ejus qui corripitur utilitate, ut paci, unde dissiluerat, coarpetur, &c.

CAPUT VIII.

Peccata famulorum famularumque erga dominos & dominas.

77 Peccata illa imprimis sunt inobedientiae, obloquia & murmuraciones, dum ipsis aliquid imperatur.

2°. mendacia, quibus se excusant, dum arguuntur.

78 3°. furta, quibus vinum, cerevisiam, cibos, grana, & alia dominis & dominabus furripiunt, pro se, vel pro amicis suis, vel etiam pro pecoribus dominorum suorum. Neque enim ipsis licitum est aliquid contra dominorum voluntatem furripere, etiam ad dandum filiis, vel pecoribus ipsorum. 1°. quia furtivitas ejusmodi pro pecoribus ut plurimum fit ex vanitate, quae dominorum applausum desiderant, de pecorum pulchritudine vel pinguedine, quorum ipsis cura incumbit. 2°. quia licet necessarium subinde foret pecoribus plus dare, dominus habere potest justam rationem plus non dandi, v. g. quia in circumstantiis praesentibus non convenit ut majores lumpus pro pecoribus fiant. 3°. quia quidquid de his sit, non est famulorum & famularum de rebus dominorum disponere ipsis invitatis, vel non consultis, dum dubia est voluntas ipsorum.

79 4°. famuli & famulae peccant, dum curam & sollicitudinem sufficientem non habent pro conservandis rebus dominorum vel dominarum suarum, ipsisque imputantur damna per ipsorum negligentiam dominis obvenientia, tenenturque subinde ad restitutionem, uti dixi dum de ea agerem.

80 Nec verò dominis furripere quidquam possunt sub praetextu quòd salarium, quod ipsis datur, non sit sufficiens. Est enim damnata propositio illa: *Famuli & famula domestica possunt occulte heris suis furripere, ad compensandam operam suam, quam majorem judicant salario quod recipiunt.*

81 Omnia peccata ista damnat Apostolus ad

Tom. II.

Tit. 2. breviter dicens: *Exhortare . . . servos dominis suis subditos esse, in omnibus placentes, non contradicentes, non fraudantes, sed in omnibus fidem bonam ostendentes, ut doctrinam Salvatoris nostri Dei ornent in omnibus.*

Porro servi dominis obedire debent, tamquam Deum representantibus, cujus voluntas est, ut servi dominis obediant cum timore & tremore, in simplicitate cordis, sicut Christo: non ad oculos servientes, quasi hominibus placentes, sed ut servi Christi, facientes voluntatem Dei ex animo, ut Apostolus dicit ad Ephes. c. 6.

Nec refert quòd domini forte sint discipuli, vel dominae improbae: quia subditi esse debent, in omni timore, dominis non tantum bonis & modestis, sed etiam discipulis, ut Petrus Apostolorum Princeps ait I. Petr. 2.

Siquid tamen domini vel dominae praecipiant contra Deum, seu lege Dei prohibendum, obedire non debent, sed cum Apostolis dicere: *Obedire oportet Deo magis quam hominibus.* Obedire proinde non debent, dum ipsis praecipitur, vel ut mentiantur, vel ut diebus Dominicis aut Festivis servilia exercent opera, vel ut dominorum peccatis serviant, deferendo v. g. litteras dominorum, ad venerem vel ad duellum sollicitantes, vel ut ipsis alia ejusmodi servitia praestent, quibus peccatis ipsorum mortaliter corperati censerentur, etiam si ex recitata in similibus obedientia graves ipsis fierent comminationes. Est enim damnata propositio ista § 1. *Famulus, qui submissis humeris scienter adjuvat herum suum ascendere per fenestras ad stuprandam virginem, & mulieres ei subservit deferendo scalam, aperiendo januam, aut quid simile cooperando, non peccat mortaliter, si id faciat metu notabilis detrimenti, puta ne à domino male tractetur, ne torvis oculis aspiciatur, ne domo expellatur.*

Nec obedire debent dominis, imperantibus promi vinum vel cerevisiam alicui quem viderint inde inebriandum: eò quòd jam biberit plusquam satis. In dubio autem, an in isto vel illo casu sit ipsis licitum obedire, consulant Confessarium suum, vel Parochum, ut ab ipsis discant quid agere debeant.

Tandem famulos & famulas scire oportet obligationem suam deferendi servitium, dum ipsis est occasio proxima peccati mortalis, non obstante jacturà cujuscumque commodi temporalis, quam ipsis adferret desertio ista. Sic enim praecipit Christus Math. 5. *Si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum, & projice abs te. Expedi enim tibi ut pereat unum membrorum tuorum, quam totum corpus tuum eat in gehennam. Et rursum: Quid prodest homini, si mundum universum lucretur, anima vero sua detrimentum patiatur; aut quam dabit homo commutationem pro anima sua, &c.?*

CAPUT IX.

Obligatio Parochianorum erga Pastores suos, & generatim erga Sacerdotes.

Quandoquidem proprius Parochus verè sit Pater spiritualis Parochiae suae; tanquò

major ipsi honor ac reverentia debetur à Parochianis suis, quanto nobilior & sanctior est paternitas ipsius, directiusque atque immediatius ad animarum salutem ordinata, quam paternitas corporalis, vel civilis. Maxime cum spiritualis salus Parochianorum, haud minus à Parocho dependeat, quam salus temporalis Regnorum ac Provinciarum ab iis, à quibus reguntur & gubernantur; vel vita corporalis filiorum à parentibus carnalibus ipsorum. Quemadmodum enim parentes carnales filiis suis vitam dant corporalem, eamque conferunt corporalibus alimentis; sic Parochi per Baptismum, & Pœnitentiæ Sacramentum Parochianis suis vitam dant spiritualem, eamque conservant divini verbi ministerio, sive Concionibus, Catechismis, privatique instructionibus & admonitionibus suis, ipsosque in morte adjuvant, ut ad beatam perveniant æternitatem.

88 Accedit quod sicut parentes carnis varios labores ac pericula subeunt pro filiis suis carnalibus; sic & Parochus pro filiis suis spiritualibus; sive pro salute animarum sibi commissarum: utpote pro quibus supremo Judici rationem sit redditurus. Accedit item quod longè specialiori modo Christum repræsentet, quam parentes carnales; ipsique proinde longè specialiori modo conveniat istud Luc. 10. *Qui vos audit, me audit; qui vos spernit, me spernit.* Et istud Hebr. 13. *Obedite præpositis vestris; ipsi enim pervigilant, quasi rationem pro animabus vestris redduri.*

89 Ex his nemo non videt, Parochos comprehendere in præcepto de parentibus honorandis; ipsique proinde, sicut patribus spiritualibus, debent reverentiam, amorem, obedientiam, & quidem nobiliori titulo, quam patribus carnalibus: cum officium ipsorum longè sit nobilius; utpote ad vitam spiritualem & æternam, carnali ac temporali longè nobiliorem, directè & immediatè ordinatum. Videant itaque quam graviter peccent, qui ipsos contemnunt: cum Christum in ipsis contemnunt.

90 Nec Parochis suis reverentiam dumtaxat, amoremque & obedientiam Parochiani debent, sed & congruam sustentationem, dum ipsis aliunde sufficienter non est provisum; nec alii sunt, v. g. decimarum possessores, ad quos habere possint recursum. Siquidem, ut Apostolus ait 1. Timoth. 5. *qui bene præfunt Presbyteri, duplici honore digni habentur, maxime qui laborant in verbo & doctrina.* Et 1. Cor. 9. *Quis militat suis stipendiis unquam? Quis plantat vineam, & de fructu ejus non edit? Quis pascit gregem, & de lacte gregis non manducat? Nunquid secundum hominem hæc dico? An & lex hæc non dicit? Scriptum est enim in lege Moysi: Non alligabis os bovi trituranti... Si nos vobis spiritualia seminavimus, magnum est si nos carnalia vestra metamus. Denique scriptum est Eccli. 7. *Honorifica Sacerdotes... da illis partem, sicut mandatum est tibi, primitiarum & purgationis.**

Unde sustentatio Pastoribus jure divino & naturali debita est. *Dignus est enim operarius mercede sua,* ait Salvator Luc. 10. *Non sunt proinde ferendi, qui variis artibus decimas Ecclesie obvientes subtrahere moluntur, aut qui ab aliis solvenda temerè occupant, & in rem suam vertunt: cum decimarum solutio sit debita Deo, & qui eas dare noluerint, aut dantes impediunt, res alienas invadant,* ait Tridentinum sess. 25. c. 12.

Nec suis dumtaxat Pastoribus, sed generaliter Sacerdotibus omnibus magnam Christiani omnes debent reverentiam, propter admirabilem quam possident dignitatem, Regia etiam atque Imperatoriâ dignitate excellentem, quatenus Æterno Patri Unigenitum suum immolant, Mediatoreque sunt inter Deum & homines. Ita ut Sacerdotibus novi Testamenti longè sublimiori titulo quam Sacerdotibus antiquis debitum sit, quod Eccli. 7. dicitur: *In tota anima tua time Dominum, & Sacerdotes ejus sanctifica... & Ministros ejus ne derelinquas. Honora Deum ex tota anima tua, & honorifica Sacerdotes.*

Nec idèd Sacerdotibus aliquibus honor debitus non est, quia mali sunt. Quemadmodum enim Regi improbo debitus equidem est honor respondens regie ipsius dignitati; sic & improbo Sacerdoti honor respondens sacerdotali dignitati ipsius. Nam, ut S. Ephrem ait to. 1. de sacerdotio, *sicut singulissimum aurum, licet luto contaminatum, non percipit detrimentum; neque speciosissima margarita ex contactu quarundam immundarum specierum: ad eundem modum nec sacerdotium ab ullo fordidum reddatur, quantumvis indignus sit qui illud suscipit.*

Itam ob causam ipsemet Salvator fidelibus suis exemplo esse voluit honorificandi Sacerdotes, etiam improbos. Quia, ut Cyprianus verbis utar epist. 65. ad Rogatianum Episcopum, *usque ad Passionis diem servavit honorem Pontificibus, & Sacerdotibus, quamvis illi nec timorem Dei, nec agnitionem Christi servassent. Nam cum leprosum mundasset, dixit illi: "Vade, & monstra te Sacerdoti, offer donum." Humilitate eâ, quâ nos quoque esse humiles docuit, Sacerdotem adhuc appellabat, quem sciebat esse sacrilegum. Item sub icu Passionis, cum alapam accepisset, & ei diceretur, sic respondes Pontifici? nihil ille contumeliosè locutus est in personam Pontificis, sed magis innocentiam suam tuitus est, &c.*

Graviter ergo peccant, qui Sacerdotes idèd spernunt, irridunt, vel ipsis detrahunt & maledicunt, quia mali sunt; sicut & illi, qui de ipsis detrahentes libenter audiunt. Nam, ut sapienter Hesselius, videntur irrisores Sacerdotum similes iis, qui, in navicula fluctuante, in medio maris constituti, ridem & gaudent, si nauclerus malè naviculam dirigat, & in scopulos impingat, quique, præ fatuitate, non cogitant quantum ex imperitia nauca sibi imminet periculum.

96 Et quid de hominibus istis Augustinus epist. 78. aliàs 237. *Ad quid aliud sedent isti, & quid aliud captant, nisi ut quisquis Episcopus, vel Clericus, vel Monachus, vel Sanctimonialis ceciderit, omnes tales esse credant, jactent, contendant, sed non omnes posse manifestari? Et tamen etiam ipsi, cum aliqua maritata invenitur adultera, nec projiciunt uxores suas, nec accusant matres suas. Cum autem de aliquibus, qui sanctum nomen profitentur, aliquid criminis vel falsi sonnerit, vel veri patuerit, instanti, fatigant, ambiunt, ut de omnibus hoc credatur. Hos ergo de nostris doloribus suavitate sua male linguas captantes, facile est ut illis carnibus comparemus, qui lingebant ulcera papporis filius, qui ante januam divitis jacet, & (quousque veniret ad requiem finis Abraha) laboriosa & indigna omnia tolerabat.*

97 Si derisores detractoresque illi Salvatorem nolint imitari, saltem Constantinum Magnum imitentur, qui (apud Theodoretum l. 1. Historiae Eccles. c. 11.) nefas esse aiebat, ut Sacerdotum delicta ad vulgi notitiam pervenirent, ne populus offendiculi occasione inde arripens, licentius ad flagitia prorumperet.

CAPUT X.

Prorsus improbanda est opinio, à mortali excusans filios & filias, inconsultis parentibus nubentes.

98 Communis Majorum sententia hactenus fuit, contra praeceptum de parentibus honorandis graviter peccare, qui ipsis invitis & inconsultis nubunt: cum honor ipsis debitus in eo partim saltem consistat, quòd ipsorum consilium à filiis suis & filiabus requiratur in rebus magni momenti, praesertim quando totius familiae interest; uti maximè interest, dum uxor ducenda est, vel maritus accipiendus. Videri potest Eftius in 4. dist. 28. §. 2. ubi sic loquitur: *Nisi iusta causa diversum suadeat, reventur liberi parentum suorum consilium audire, & consensum expectare in contrahendo matrimonio, idque multas ob causas. Primò, propter honorem parentibus super omnes alios propinquos & amicos debitum, qui sanè postulat, ne quid magnum, cuiusmodi est imprimis conjugium, aggreddantur filii, sine illorum consilio, & consensu. Secundo, quia parentum interest, quem generum, vel quam nurum sint habituri, cui & dotem annuiterent, & parentis officium tamquam filio vel filiae impendant. Cum enim per matrimonium vir & mulier unum corpus efficiantur, debent generi & nurus quasi filiorum loco haberi à saceris. Tertio, quia parentes plerumque & passum filius rectè consulere, quia prudentià per aetatem atque experientiam plus valent, & volunt, quia eos impensè diligunt. Postremo, quia filii jam conjugari in multis adhuc egent auxilio & consilio suorum parentum: qua in re promptiores & propensiores eos erga se invenient, si non absque eorum consilio & consensu in conjugium se dederint.*

99 Easdem rationes profert Hesselius l. 5. Cap. II.

tech. c. 115. Sed principalem esse meritò dicit; quæ praecepto illo continetur: *Honora patrem & matrem.*

Propterea in Scriptura vituperatur Elai, 100 quòd uxores infcis & inconsultis parentibus acceperit; imò qua amba offenderant animum Isaac & Rebecca, Genes. 26. adeò ut Rebecca diceret ad Isaac: *Tedet me vita mea propter filias Hebr. Genes. 27.*

Propterea etiam D. Ambrosius epist. 64. 101 aliàs 43. ad Silynnium iustam fuisse dicit indignationem ipsius contra filium suum, qui ipso inconsulto uxorem acceperat. Quoniam (inquit) venturam in locum filiae tuae debuisti eligere iudicio, cui fieres pater. Nam aut naturà filius suscipimus, aut electione. In natura casus est; in electione iudicium: magisque in adoptatis offendimus, quam in genitibus filius: quia genitales filios esse degeneres, ad naturam refertur: adscitis vel adoptione, vel copulà, dedecores esse, non nisi errori adscribitur. Fuit ergo quòd succenses filio. Et l. 1. de Abraham c. ult. Puella desponsalibus iudicium spectat parentum: non est enim virginis pudoris eligere maritum... Unde illud Euripedeon... in persona mulieris, quæ tamen maritum volebat relinquere, & ad alias petebatur nuptias: sponsalium quidem meorum pater meus curam subibit, hoc enim non est meum. Hoc ergo servate virgines. Mulier etiam, si qua amissò cùd marito adolescentula laqueum infirmitatis suae timeret incidere, si vult nubat, tantum in Domino, ut electionem mariti parentibus deferat.

Augustinus q. 57. in Numeros ex Apostolo 102 1. Cor. 7. patris esse dicit filiam suam matrimonio jungere.

Evarestus Papa can. aliter 30. q. 5. legitimum dicit non esse conjugium, id est legitimum consonum, nisi à parentibus puella sponserit.

Hormisda, vel (ut aliis placet) Honorius 104 Papa cap. tua nos de despons. impuber. statuit, ut sponsalia filii impuberis à patre contracta, postquam filius pervenerit ad perfectam aetatem, omnino debeat adimplere.

Leo Papa epist. 90. aliàs 92. ad Rusticum: 105 Paterno (inquit) arbitrio viris iuncta, carent culpa. Refertur can. non omnes 32. q. 2. ubi Gratianus: *Datur intelligi, quòd paternus consensus desideratur (regulariter utique) in nuptiis, nec sine eo legitime (id est licite, seu lege permittè) nuptia habeantur.*

Ad idem plura Scripturæ testimonia profert 106 Cardinalis Bellarminus l. 1. de Sacram. matrim. c. 1. propos. 3. Non mirum proinde quòd Tridentino teste sess. 24. c. 1. matrimonia inconsultis atque invitis parentibus contracta iustissimis de causis Ecclesia semper detestata est, atque prohibuit. Quod profectò de solis matrimonii clandestinis non dicit, sed & de iis quæ contrahuntur parentibus invitis, ut probat Illustrissimus Fagnanus ad cap. tua de despons. impub. num. 11.

Ideoque num. 13. inferit, filiam invitis pa-

rentibus nubentem mortaliter peccare: cum in re gravi contraveniat præcepto divino de parentum veneratione. Ita etiam tradunt apud ipsum Sotus, Navarrus, Medina, Henriquez, Cardinalis Bellarminus, Petrus Ledefma, estque sententia ista communis Theologorum & Jurisperitorum, ipso teste. Nec certè leve peccatum censeri debet, quod Ecclesia semper detestata fuit.

108 Prorsus ergo rejiciendum, quod Tamburinus l. 5. in Decal. c. 2. §. 3. n. 5. novitiâ singularitate dicere ausus est: probabile esse, & tutum, quod filii possint matrimonium inire, etiam cum indignis, absque consensu parentum, imò ipsi dissentientibus. Novitiâ (inquam) singularitate, quippe quæ communi tam veterum quàm recentiorum Theologorum consensui repugnat, sicut & rationi naturali. Contrariam namque sententiam suaderi & evulsi,

& naturali ratione, Imperator Justinianus scribit Institut. l. 1. tit. 10.

Nec minùs improbandum, quod n. 6. addit: Si stavit Evaristus Papa, ut pro nuptiâ, legitime utique, seu licite, nequaquam habeatur puella, quam pater ipse non desponsat. Si Leo Pontifex, & Ambrosius aiunt, non esse virginalis pudoris, maritum eligere, sed judicium parentum esse expectandum. Si etiam in sacris Scripturis parentibus tribuntur hoc munus. Si S. Paulus expressè hoc docet, à parentibus tradendas esse filias nuptiis. Si multa sanctorum Scripturarum exempla id manifestè demonstrant. Respondeo cum Sanchez, inde probari, quod esset honestum, ejusmodi consilium à parentibus exquirere; non quòd mortale peccatum esset fecerit facere. Contrarium namque satis constat ex supradictis.

P A R S V.

Amor justus erga proximi vitam.

Ad quintum Decalogi præceptum: Non occides.

Dicitur Deum & parentes, cæteros etiam proximos, sicut nosipsum, jubemur diligere; ipsis proinde nullum malum velle, multò minùs inferre, maximè mortem. Quæ quia inter corporalia mala primum ac principale est, primo loco prohibetur his verbis: *Non occides*. A quo malo ut discipulos suos Salvator longius averteret, securim ad radicem apposuit, dicens: *Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos*. Nec proximi dumtaxat occisionem; imò & odium, & iram, & vindictam, & impatientiam prohibuit, mansuetudinemque præcepit, dicens: *Audistis, quia dictum est antiquis: Non occides, qui autem occiderit, reus erit iudicio. Ego autem dico vobis: quia omnis, qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio. Qui autem dixerit fratri suo, raca, reus erit concilio. Qui autem dixerit, fatue, reus erit gehenna ignis*. Matth. 5. Et iterum: *Audistis quia dictum est, oculo pro oculo, dentem pro dente. Ego autem dico vobis, non resistere malo; sed si quis te percusserit in dexteram maxillam tuam, prabe illi & alteram. Et ei qui vult tecum iudicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium. . . . Audistis quia dictum est: Diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum. Ego autem dico vobis: Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, & orate pro persequentibus & calumniantibus vos, &c. Enimverò charitas patiens est, benigna est. . . non irritatur, non cogitat malum. Per consequens non reddit malum pro malo, sed vincit in bono malum.*

CAPUT I.

Necessitatem recurrendi ad tritam Majorum

viam, Sanctorumque Theologiam, pro rectâ Decalogi intelligentia, demonstrant horrenda novaurientium Casuistarum de homicidio dogmata.

Recte Sinnichius in Saüle suo observat, in hujus præcepti explicatione nihil nisi exoticum expectari posse ab iis, qui præcedentia quatuor præcepta tam enormiter laxarunt, quique cum Apologista Casuistarum pag. 17. existimant, privatos (perinde ut Reges, supremoque Magistatus) solo rationis naturalis lumine discernere posse, quando liceat, vel non liceat occidere proximum. Immemores utique plagarum ingentium, quas in nobis caulavit originale peccatum, immemores tenebrarum plusquam Ægyptiacarum, quibus obscuratus est intellectus, offuscata ratio, totus homo vulneratus, corruptus, excæcatus, infinitis erroribus obnoxius.

Mirandum profectò, multumque mirandum, novitios Scriptores (quos in comparatione aquilarum irreverberato visu solem inventum, Anselmus l. de Incarn. Verbi c. 2. non dubitat vespertilionibus & noctuis comparare) post tot errorum experientiam, tantam adhuc in visa sibi ratione naturali habere fiduciam, ut eâ duce, neglectâ Sanctorum autoritate, inveniendam à se veritatem putent. An non Isidorus Pelusiota l. 4. epist. 127. animales, spiritum non habentes appellat eos, qui ratiocinationibus potiùs innituntur, quàm Sanctorum sententiis, quique cum Caramuele Theol. fundam. n. 1330. edit. Lugdun. gloriantur, se in omnibus plus rationi, & Dialectica, quàm autoritatis detulisse? Sed abire jussò Caramuele, Theodoretum potiùs audia-